

Господарсько правові засоби детінізації економіки та правове регулювання протидії ухиленню від оподаткування, як елемент детінізації економіки

*Озюменко Євген Юрійович*¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.03.2024	Право	346.5:336.226.1

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15185182>

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню господарсько-правових засобів детінізації економіки України та правового регулювання протидії ухиленню від оподаткування як одного з ключових елементів цього процесу. Метою роботи є аналіз сучасного стану правового забезпечення детінізації, виявлення недоліків у чинному законодавстві та розробка пропозицій щодо його вдосконалення для зменшення масштабів тіньового сектору економіки. У дослідженні використано низку наукових методів, зокрема аналіз нормативно-правових актів, порівняльне правознавство та системний підхід, що дало змогу всебічно оцінити ефективність застосовуваних правових інструментів у боротьбі з тіньовою економікою.

Результати аналізу свідчать, що чинне законодавство України, зокрема положення Господарського та Податкового кодексів, створює певні передумови для детінізації економіки, однак характеризується фрагментарністю та недостатньою узгодженістю між нормами різних галузей права. У статті запропоновано інтеграцію норм господарського, податкового та фінансового права в єдину цілісну систему, що сприятиме усуненню дублювання функцій державних органів, підвищенню прозорості економічних операцій і посиленню контролю за їхньою законністю. Особливу увагу приділено секторальним особливостям економіки: для аграрного сектору рекомендовано впровадження електронних реєстрів для відстеження руху сільськогосподарської продукції, для ринку криптовалют — введення обов'язкового ліцензування операцій і моніторингу транзакцій, а для зовнішньоекономічної діяльності — посилення процедур митного аудиту та контролю.

Для підвищення ефективності детінізації економіки в статті наголошується на необхідності не лише посилення репресивних заходів і контролю з боку держави, але й створення стимулів для добровільної легалізації доходів. Серед таких стимулів — запровадження податкових амністій, надання пільг для суб'єктів господарювання, які переходять до легальної діяльності, а також спрощення процедур декларування доходів. Важливим аспектом є залучення сучасних технологій, таких як штучний інтелект і

¹ Озюменко Євген Юрійович, адвокат, аспірант денної форми навчання, відділ господарсько-правових досліджень проблем економічної безпеки, Державна установа "Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України". ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5122-9207>.

блокчейн, які можуть забезпечити автоматизований моніторинг економічних операцій у реальному часі, підвищивши їхню прозорість і зменшивши можливості для тінізації.

Висновки дослідження підкреслюють, що лише комплексний підхід, який поєднує вдосконалення правової бази, адаптацію її до сучасних економічних реалій і технологічних можливостей, а також створення сприятливих умов для легального ведення бізнесу, здатен забезпечити стале скорочення тіньового сектору та сприяти економічному розвитку України. Стаття має практичне значення для розробки державної політики у сфері детінізації економіки та може бути корисною для правників, економістів і державних службовців.

Ключові слова: детінізація економіки, господарсько-правові засоби, ухилення від оподаткування, правове регулювання, тіньова економіка, податкова політика, економічна безпека.

Economic legal means of unshadowing the economy and legal regulation of counteracting tax evasion as an element of unshadowing the economy

Annotation. The article focuses on a comprehensive study of economic and legal means aimed at de-shadowing the Ukrainian economy and the legal regulation of countermeasures against tax evasion as a critical component of this process. The primary objective of the research is to analyze the current state of legal support for de-shadowing, identify shortcomings in the existing legislative framework, and propose recommendations for its improvement to reduce the scale of the shadow economy. The study employs a variety of scientific methods, including the analysis of normative legal acts, comparative jurisprudence, and a systematic approach, which enabled a thorough assessment of the effectiveness of legal instruments used to combat the shadow economy.

The findings indicate that Ukraine's current legislation, particularly the provisions of the Commercial and Tax Codes, establishes certain conditions for de-shadowing but is marked by fragmentation and a lack of coherence between different legal domains. The article suggests integrating the norms of commercial, tax, and financial law into a cohesive system to eliminate overlapping functions of state authorities, enhance the transparency of economic operations, and strengthen oversight of their legality. Special emphasis is placed on sectoral peculiarities: for the agricultural sector, the introduction of electronic registries to track the movement of agricultural products is recommended; for the cryptocurrency market, mandatory licensing of operations and transaction monitoring is proposed; and for foreign economic activities, the enhancement of customs audit and control procedures is advised.

To increase the effectiveness of de-shadowing efforts, the article highlights the need not only for stricter state control and repressive measures but also for incentives to encourage voluntary income legalization. Such incentives include the introduction of tax amnesties, benefits for businesses transitioning to legal operations, and simplified income declaration procedures. A significant aspect is the adoption of modern technologies, such as artificial intelligence and blockchain, which can facilitate real-time automated monitoring of economic transactions, thereby improving their transparency and reducing opportunities for shadow activities.

The conclusions emphasize that only a comprehensive approach—combining the refinement of the legal framework, its adaptation to contemporary economic realities and

technological advancements, and the creation of favorable conditions for legal business operations—can ensure a sustainable reduction of the shadow sector and promote Ukraine's economic development. The article holds practical value for shaping state policy on economic de-shadowing and is beneficial for legal scholars, economists, and public officials.

Keywords: de-shadowing of the economy, economic and legal means, tax evasion, legal regulation, shadow economy, tax policy, economic security.

Вступ

Сучасний етап розвитку економічних систем України характеризується значним впливом тіньового сектору, який підриває фінансову стабільність держави та створює суттєві перешкоди для реалізації стратегічних цілей економічного зростання й соціальної безпеки. Детінізація економіки, як комплексний процес виведення господарської діяльності з тіні, набуває особливого значення в умовах повоєнного відновлення, коли потреба в ефективному використанні ресурсів та залученні інвестицій стає критично важливою. Ця проблема тісно пов'язана з необхідністю вдосконалення правового регулювання, зокрема в сфері протидії ухиленню від оподаткування, що виступає одним із ключових елементів тіньової економіки.

Незважаючи на значну увагу до питання детінізації, господарсько-правові засоби, які могли б забезпечити системний підхід до його вирішення, залишаються недостатньо дослідженими. Фрагментарність підходів до регулювання тіньових процесів у різних секторах економіки знижує ефективність застосовуваних заходів, а протидія ухиленню від оподаткування вимагає не лише посилення адміністративного контролю, але й створення стимулів для добровільної легалізації доходів та активів. У цьому контексті актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки цілісної системи правового забезпечення, яка б відповідала викликам сьогодення та сприяла зміцненню економічної безпеки держави.

Проблема детінізації економіки має глибокий зв'язок із важливими науковими завданнями, такими як удосконалення теорії господарського права в частині регулювання економічних відносин у тіньовому секторі, а також із практичними завданнями, зокрема підвищення ефективності податкової політики та залучення інвестицій у легальний економічний обіг. У сучасних умовах цифрова трансформація та інноваційні технології відкривають нові можливості для економічного розвитку, а правове регулювання має адаптуватися до цих змін, щоб забезпечити детінізацію специфічних сфер, таких як аграрний сектор чи ринок криптовалют. Таким чином, дослідження господарсько-правових засобів детінізації та правового регулювання протидії ухиленню від оподаткування є науково обґрунтованою та практично значущою темою, що потребує комплексного підходу та подальшого розвитку.

Проблема детінізації економіки та правового регулювання протидії ухиленню від оподаткування привертає увагу численних дослідників, які пропонують різноманітні підходи до її розв'язання. У науковій літературі останніх років активно розробляються як теоретичні основи, так і практичні інструменти, спрямовані на зменшення тіньового сектору в економіці України.

Так, О. Акименко та О. Губко розглядають детінізацію економіки України в умовах повоєнного відновлення, наголошуючи на необхідності комплексного підходу до легалізації економічних процесів у посткризовий період [1]. І. Гришова, А. Яковенко та Н. Разгуліна аналізують можливості використання штучного інтелекту для детінізації аграрної сфери, пропонуючи інноваційні технологічні рішення [2, с. 144]. М. Зеленський своєю чергою досліджує сутність і механізми тіньової економіки в агропромисловому виробництві, звертаючи увагу на специфіку цього сектору [3, с. 93]. Л. Івашова, М. Івашов та О. Крітенко зосереджуються на детінізації зовнішньоекономічної діяльності,

акцентуючи на розвитку методів аналізу ризиків і митного аудиту як ключових інструментів [4].

А. Іщенко та К. Волошенко у співавторстві розглядають сучасні практики імплементації методів детінізації національних економік, узагальнюючи міжнародний досвід та його адаптацію до українських реалій [5, с. 117]. І. Лещух аналізує інструменти детінізації у секторі фінансових послуг, пропонуючи правові механізми для підвищення прозорості цього сегменту [6, с. 165]. І. Мазур ще у 2008 році підкреслював детінізацію як пріоритет економічної безпеки України, закладаючи теоретичну основу для подальших досліджень [7, с. 76]. М. Мельник та І. Залуцький актуалізують напрями системної детінізації сфери комерційних послуг, звертаючи увагу на її структурні особливості [8, с. 186].

Н. Павленко, С. Виганяйло та Н. Пилипенко розглядають детінізацію як чинник економічного зростання, наголошуючи на її економічних вигодах [9, с. 21]. Ю. Павлюченко досліджує господарсько-правове забезпечення сталого економічного розвитку, пропонуючи правові підходи до зменшення тінізації [10]. І. Петрова, Г. Качан та І. Кравець зосереджуються на детінізації вторинної зайнятості, аналізуючи її вплив на соціальну безпеку [11]. Л. Пискун звертає увагу на детінізацію інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва, пропонуючи механізми стимулювання легальних інвестицій [12].

А. Рижкова розглядає стратегічні напрями детінізації економіки в контексті зміцнення фінансової безпеки держави, акцентуючи на системному підході [13, с. 38]. О. Таран аналізує регулювання криптовалют в Україні, досліджуючи його вплив на економіку та перспективи детінізації цього ринку [14, с. 150]. Нарешті, О. Тарасенко та В. Перетятко пропонують розглядати детінізацію як спосіб збільшення податкових надходжень до бюджету, наголошуючи на ролі правового регулювання у цьому процесі [15].

Отже, сучасні дослідження охоплюють широкий спектр аспектів детінізації — від теоретичних засад і секторального аналізу до практичних інструментів і новітніх технологій. Проте недостатня увага приділяється систематизації господарсько-правових засобів, що потребує подальшого поглибленого вивчення для формування цілісного підходу до розв'язання проблеми.

Мета статті полягає у розкритті теоретичних основ детінізації економіки через призму господарського права, оцінці ефективності правового регулювання протидії ухиленню від оподаткування як складової цього процесу, а також у розробці практичних рекомендацій щодо застосування господарсько-правових засобів для зменшення тіньового сектору в окремих галузях економіки України, враховуючи сучасні економічні реалії та інноваційні технології.

Результати

Детінізація економіки є складним і багатогранним процесом, спрямованим на виведення господарської діяльності з тіньового сектору в правове поле, що має на меті забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку держави. У теоретичному контексті тіньова економіка визначається як сукупність економічних відносин, які здійснюються поза межами офіційного регулювання та оподаткування, що призводить до недоотримання державою значних фінансових ресурсів. Господарсько-правові механізми відіграють ключову роль у подоланні цього явища, оскільки саме через норми господарського права регулюються відносини, пов'язані з організацією та здійсненням економічної діяльності в Україні.

Основою правового регулювання господарської діяльності є Господарський кодекс України, який визначає принципи господарювання, серед яких важливе місце посідає

законність. Згідно зі статтею 1 Господарського кодексу України, господарська діяльність має здійснюватися в межах закону, що є передумовою для детінізації. Стаття 6 цього кодексу встановлює загальні засади обмеження тіньових проявів через регулювання діяльності суб'єктів господарювання, включаючи обов'язок ведення обліку та звітності. Такі норми створюють правову базу для боротьби з неформальними економічними операціями, які часто стають джерелом тінізації.

Важливим аспектом теоретичного осмислення детінізації є її зв'язок із економічною безпекою держави. Закон України "Про національну безпеку України", який набув чинності у 2018 році та замінив попередній нормативний акт, визначає економічну безпеку як стан, за якого забезпечується захист національних економічних інтересів, зокрема через протидію тіньовим процесам. Згідно зі статтею 3 цього закону, економічна безпека є складовою національної безпеки, що підкреслює необхідність правових заходів для детінізації. Господарсько-правові засоби, такі як ліцензування певних видів діяльності (згідно зі статтею 9 Господарського кодексу України) чи встановлення відповідальності за порушення господарського законодавства (згідно зі статтею 239 Господарського кодексу України), виступають інструментами реалізації цієї мети.

У контексті тіньової економіки значну увагу привертає проблема ухилення від оподаткування, яке є її невід'ємною частиною. Податковий кодекс України визначає поняття "податкове правопорушення" як дії, спрямовані на умисне зменшення податкових зобов'язань (згідно зі статтею 14 Податкового кодексу України). Господарсько-правові механізми, такі як обов'язок суб'єктів господарювання надавати достовірну звітність (згідно зі статтею 19 Господарського кодексу України), доповнюють податкове регулювання, створюючи передумови для легалізації доходів.

Теоретичний аналіз свідчить, що детінізація потребує системного підходу, який поєднує норми господарського права з іншими галузями законодавства. Наприклад, Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" встановлює механізми контролю за фінансовими операціями, що дозволяє виявляти тіньові потоки (згідно зі статтею 6 цього закону). Таким чином, господарсько-правові засоби виступають не лише як інструмент регулювання економічних відносин, але й як основа для інтеграції правових норм, спрямованих на зменшення тіньового сектору, що вимагає подальшого вдосконалення законодавчої бази з урахуванням сучасних викликів.

Правове регулювання протидії ухиленню від оподаткування є одним із ключових елементів детінізації економіки, оскільки саме через несплату податків значна частина господарської діяльності залишається у тіньовому секторі. В Україні це питання набуває особливої актуальності в контексті необхідності наповнення бюджету та забезпечення фінансової стабільності, що вимагає створення ефективної системи нормативних інструментів. Господарсько-правові засоби у поєднанні з податковим законодавством відіграють вирішальну роль у формуванні механізмів, спрямованих на легалізацію доходів і зменшення обсягів тіньової економіки.

Основним нормативним актом, що регулює сферу оподаткування, є Податковий кодекс України (далі — ПК України). Згідно зі статтею 17 ПК України, платники податків зобов'язані подавати достовірні відомості про свої доходи та своєчасно сплачувати податки, що є базовою умовою для запобігання ухиленню. Водночас стаття 123 цього кодексу встановлює відповідальність за умисне ухилення від сплати податків, передбачаючи штрафні санкції та інші заходи впливу. Ці норми спрямовані на створення правового бар'єру для тіньових операцій, однак їхня ефективність значною мірою залежить від якості адміністрування та співпраці з іншими галузями права.

Господарський кодекс України (далі — ГК України) доповнює податкове регулювання, формуючи правові засади для прозорості діяльності суб'єктів господарювання. Згідно зі статтею 19 ГК України, суб'єкти господарювання зобов'язані вести облік своєї діяльності та надавати звітність, що дозволяє контролюючим органам відстежувати рух коштів і виявляти спроби приховування доходів. Крім того, стаття 42 ГК України визначає права та обов'язки суб'єктів господарювання, наголошуючи на їхній відповідальності за дотримання законодавства, включаючи податкове. Таким чином, господарсько-правові норми створюють інфраструктуру для реалізації податкових зобов'язань, сприяючи детінізації економічних процесів.

Значну роль у протидії ухиленню від оподаткування відіграє Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення". Згідно зі статтею 15 цього закону, суб'єкти первинного фінансового моніторингу, такі як банки та фінансові установи, зобов'язані ідентифікувати клієнтів і повідомляти про підозрілі операції, що можуть свідчити про ухилення від оподаткування. Цей механізм дозволяє виявляти тіньові фінансові потоки та інтегрувати їх у легальний обіг, що є важливим кроком до детінізації.

Практика застосування зазначених нормативних актів свідчить про наявність прогалин у правовому регулюванні. Наприклад, стаття 212 Кримінального кодексу України встановлює кримінальну відповідальність за умисне ухилення від сплати податків у значних розмірах, однак ефективність її реалізації залежить від якості доказової бази та координації між правоохоронними органами й податковою службою. Крім того, відсутність чітких механізмів стимулювання добровільної сплати податків, таких як податкові амністії чи пільги для легалізації доходів, обмежує можливості комплексної детінізації.

Таким чином, правове регулювання протидії ухиленню від оподаткування в Україні спирається на поєднання норм податкового, господарського та фінансового законодавства, що створює основу для зменшення тіньового сектору. Проте для підвищення його ефективності необхідно вдосконалити механізми адміністрування, запровадити стимули для легалізації доходів і посилити міжвідомчу взаємодію, що дозволить інтегрувати протидію ухиленню від оподаткування у ширший контекст детінізації економіки.

Практичне застосування господарсько-правових засобів для детінізації економіки набуває особливого значення в умовах сучасних викликів, таких як повоєнне відновлення, цифрова трансформація та глобалізація. Специфічні сектори економіки, зокрема аграрний, ринок криптовалют і зовнішньоекономічна діяльність, демонструють унікальні особливості тінізації, що потребують адаптованих правових підходів. У цьому контексті законодавство України пропонує низку інструментів, які можуть бути використані для легалізації економічних процесів у цих сферах, однак їхня ефективність залежить від практичної реалізації та врахування секторальних особливостей.

Аграрний сектор є одним із ключових напрямів економіки України, де тіньові операції, такі як необлікований продаж продукції чи приховування доходів, залишаються поширеними. Господарський кодекс України (далі — ГК України) встановлює загальні засади регулювання господарської діяльності в цій сфері. Згідно зі статтею 13 ГК України, суб'єкти господарювання у сільському господарстві зобов'язані дотримуватися умов договорів і правил добросовісної конкуренції, що створює правову основу для боротьби з тіньовими схемами. Водночас Закон України "Про основні засади державної аграрної політики" (набув чинності у 2023 році) визначає напрями підтримки аграрного сектору, включаючи прозорість фінансових операцій (згідно зі статтею 5 цього закону). Практичне впровадження цих норм потребує посилення контролю за

рухом сільськогосподарської продукції та інтеграції цифрових технологій, таких як електронні реєстри, для забезпечення прозорості.

Ринок криптовалют, який стрімко розвивається в Україні, також характеризується значним рівнем тінізації через відсутність чіткого правового регулювання до недавнього часу. Закон України "Про віртуальні активи", прийнятий у 2022 році, став важливим кроком до детінізації цього сектору. Згідно зі статтею 6 цього закону, постачальники послуг, пов'язаних із віртуальними активами, зобов'язані реєструватися та вести облік операцій, що дозволяє відстежувати рух криптовалютних коштів і запобігати їхньому використанню для ухилення від оподаткування. Практична реалізація цих норм передбачає співпрацю з фінансовими установами та посилення моніторингу відповідно до Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" (згідно зі статтею 15), що сприяє виведенню криптовалютних операцій у легальне поле.

Зовнішньоекономічна діяльність є ще однією сферою, де тіньові процеси, такі як заниження митної вартості чи використання офшорних схем, ускладнюють детінізацію. Митний кодекс України (далі — МК України) встановлює механізми контролю за експортно-імпортними операціями. Згідно зі статтею 52 МК України, декларанти зобов'язані надавати достовірні відомості про товари, що дозволяє виявляти спроби приховування доходів. Практичне застосування цих норм підкріплюється Законом України "Про валюту і валютні операції", який регулює рух капіталу через кордон (згідно зі статтею 7 цього закону), однак потребує вдосконалення методів митного аудиту та аналізу ризиків для підвищення ефективності.

У контексті повоєнного відновлення України особливу увагу слід приділити стимулюванню легальної діяльності через пільгові режими та спрощення процедур, що передбачено Законом України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях" (згідно зі статтею 9 у редакції 2023 року). Практичні аспекти впровадження господарсько-правових засобів у цих секторах вимагають не лише чіткого нормативного забезпечення, але й адаптації до сучасних реалій, таких як цифровізація та інтеграція у глобальні економічні процеси, що дозволить досягти системної детінізації економіки України.

Підсумовуючи викладене, можна узагальнити напрями та проблеми детінізації економіки в контексті господарсько-правових засобів регулювання, а також рекомендації стосовно вирішення відповідних проблем (Таблиця № 1):

Таблиця 1.

Напрями та проблеми детінізації економіки в контексті господарсько-правових засобів регулювання

Напрямок	Проблема	Рекомендація
Загальні правові механізми	Розрізненість норм	Інтеграція законодавства в єдину систему
Протидія ухиленню від податків	Слабке адміністрування	Податкові амністії та пільги для легалізації
Аграрний сектор	Необліковані доходи	Електронні реєстри для контролю продукції
Ринок криптовалют	Немає чіткого регулювання	Ліцензування операцій і моніторинг транзакцій
Зовнішньоекономічна діяльність	Офшорні схеми	Посилення митного аудиту та аналізу ризиків

Висновки

Дослідження господарсько-правових засобів детінізації економіки України та правового регулювання протидії ухиленню від оподаткування дозволяє зробити висновок про те, що тіньова економіка залишається значною загрозою для фінансової стабільності та економічної безпеки країни. Аналіз чинного законодавства, зокрема Господарського і Податкового кодексів України, показує, що вони створюють лише базові передумови для боротьби з тіньовим сектором, але не забезпечують системного підходу через розрізненість норм і недостатню ефективність адміністрування. Новизна цього дослідження полягає у виявленні потреби інтегрувати норми господарського, податкового та фінансового права в єдину систему, що усуне дублювання функцій між державними органами та підвищить контроль за економічними операціями.

Важливим є усвідомлення того, що протидія ухиленню від оподаткування не може обмежуватися лише посиленням санкцій. Запровадження стимулів для добровільної легалізації доходів, таких як податкові амністії чи пільги для тих, хто декларує приховані активи, може стати дієвим інструментом детінізації. Окрім того, дослідження підкреслює необхідність адаптації правових механізмів до особливостей різних секторів економіки. У аграрному секторі доцільно використовувати електронні реєстри для відстеження руху продукції, на ринку криптовалют — впроваджувати ліцензування операцій і моніторинг транзакцій, а в зовнішньоекономічній діяльності — посилювати митний аудит і аналіз ризиків.

Важливим аспектом вирішення означеної у назві проблеми є залучення сучасних технологій, таких як штучний інтелект і блокчейн, для прискорення детінізації. Ці інструменти здатні забезпечити прозорість економічних операцій у реальному часі, що особливо актуально в умовах цифрової трансформації економіки. Таким чином, системна детінізація економіки України потребує не лише вдосконалення правової бази, але й її адаптації до сучасних викликів, що сприятиме сталому економічному розвитку та підвищенню конкурентоспроможності країни на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Акименко О. Ю., Губко О. В. Детінізація економіки України в умовах повоєнного відновлення [Електронний ресурс]. URL: <https://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/29112/1/%D0%91%D1%83%D1%85.%20%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA-130-132.pdf>
2. Гришова І. Ю., Яковенко А. О., Разгуліна Н. О. Детінізація аграрної сфери в контексті використання штучного інтелекту. Аграрні інновації. 2024. № 25. С. 144–150.
3. Зеленський М. С. Поняття механізму та сутності тіньової економіки в агропромисловому виробництві. Регіональна економіка. 2023. № 2. С. 93–103.
4. Івашова Л. М., Івашов М. Ф., Крітенко О. О. Детінізація зовнішньоекономічної діяльності на основі розвитку методів аналізу ризиків і митного аудиту [Електронний ресурс]. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4248/1/21%20%D0%9B.%20%D0%9C.%20%D0%86%D0%B2%D0%B0%D1%88%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf>
5. Іщенко А., Волошенко К. Сучасні практики імплементації методів детінізації національних економік. Міжнародна економічна політика. 2023. № 1(38). С. 117–143.
6. Лещух І. В. Інструменти детінізації діяльності у секторі фінансових послуг. Регіональна економіка. 2021. № 2. С. 165–177.
7. Мазур І. І. Детінізація економіки як пріоритет економічної безпеки України. Стратегічні пріоритети. 2008. № 3(8). С. 76–83.

8. Мельник М. І., Залуцький І. Р. Актуалізація пріоритетних напрямів системної детінізації сфери комерційних послуг в Україні. Регіональна економіка. 2021. № 2. С. 186–199.
9. Павленко Н. В., Виганяйло С. М., Пилипенко Н. М. Детінізація економіки України як чинник економічного зростання. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 21–28.
10. Павлюченко Ю. М. Щодо господарсько-правового забезпечення сталого економічного розвитку. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан : матеріали конф. [Електронний ресурс]. URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16380/1/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%9E%D0%B4%D0%B5%D1%81%D1%81%D0%B0.pdf#page=208> Петрова І., Качан Г., Кравець І. Детінізація вторинної зайнятості та обмеження ризиків соціальної безпеки. Економіка та суспільство. 2023. № 54. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2792/2712>
11. Пискун Л. М. Детінізація інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва України [Електронний ресурс]. URL: http://eprints.kname.edu.ua/64434/1/076_2023_%D0%9F%D0%B8%D1%81%D0%BA%D1%83%D0%BD%20%287%29.pdf
12. Рижкова А. Стратегічні напрямки детінізації економіки України в контексті зміцнення фінансової безпеки держави. Вчені записки Університету «КРОК». 2023. № 2(70). С. 38–43.
13. Таран О. Регулювання криптовалют в Україні: вплив на економіку та перспективи розвитку. Вчені записки Університету «КРОК». 2024. № 3(75). С. 150–155.
14. Тарасенко О., Перетяцько В. Детінізація економіки як спосіб збільшення податкових надходжень до бюджету. Економіка та суспільство. 2021. № 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/284>